

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КІЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Ректор

«Затверджую»
П. М. Куліков

2021 р.

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПІТУ ДО УНІВЕРСИТЕТУ
з дисципліни «Історія України»
для всіх спеціальностей**

Програма складена на основі «Програми до зовнішнього незалежного оцінювання з історії України, затвердженої МОН (лист від 3.07.2018 р. №77)

Програму склав доц. Тороп А.В.

Програма обговорена й затверджена на засіданні кафедри політичних наук
Протокол № _14_ від «23» березня 2021 р.

Голова предметної комісії

Перегуда Е.В.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Вступ до курсу «Історія України».

Сутність понять «історія» та «історична наука».

Необхідність вивчення історії своєї країни. Основні функції історичного пізнання.

Періодизація історії України.

Історичні джерела та історіографія історії України: речові, етнографічні, лінгвістичні, усні, писемні. Історіографія Історії України

1. Формування та розвиток українського етносу.

Поняття «етнос», «нація», «народ». Типи етнічних спільнот: рід, плем'я, народ (етнос), народність, нація, їх наукові визначення. Поняття етногенезу.

Основні теорії та особливості етногенезу українців. Російський великородзинний погляд на історію українського народу. Російські дворянські історики Татищев, Щербатов, Карамзін, Соловйов, Ключевський.

Ідея окремого існування українського народу в українській історіографії XIX ст.: Маркевич, Костомаров, Куліш, Драгоманов, Антонович. Проблема етнічного розвитку українського народу в працях Михайла Грушевського. Теорія ранньослов'янського походження українського народу.

Концепція радянської історіографії про єдину давньоруську народність – спільну етнічну основу трьох східнослов'янських народів. Доктрина «старшого брата».

Вклад в історіографію проблеми українського етногенезу новітніх українських істориків.

Історичні корені українського народу.

Магістральна лінія україногенезу – змішування тубільної людності з низкою етнічних спільнот, що почергово нескінченним потоком з'являлися на території України.

Дослов'янські етнічні спільноти: трипільці, індоєвропейці (носії культури шнурової кераміки, ямної культури), кіммерійці, скіфи, сармати,

германські, тюркські племена та їх вплив на формування українського народу.

Слов'яни – етнічне підґрунтя формування українського етносу. Формування праслов'янської етнічної спільноті (друга половина I тисячоліття до н.е.). Велике розселення слов'ян (V–VI ст.). Племінні об'єднання антів та склавинів. Великі союзи східнослов'янських племен (княжіння), відомі за літописом: дуліби, бужани-волиняни, деревляни, хорвати, сіверяни, поляни, уличі та тиверці – безпосереднє етнічне підґрунтя українського етносу.

Основні етапи та особливості етно- та націогенезу українців.

Завершення формування у VIII–IX ст., українського етносу та його самоорганізація на державному рівні в X ст. Поліетнічна Руська земля та Київська Русь – результат його державотворчих зусиль. *Перший етап українського націотворення.*

Зовнішні «іноетнічні» фактори подальшого розвитку українського етносу в другій половині XIV– першій половині XVII ст. – литовський, польський, татарський, московський (російський). Етнокультурна асиміляції українців, включення їх території до складу інших державно-політичних утворень, загроза фізичного винищення.

Збереження української етнічності у др. половині XVII–XIX ст. Формування української національної ідеї. Самоідентифікація українців: зміна назви «руський народ» на «український народ» та поширення етнополітоніма «Україна».

Феномен українського козацтва як маркера української етнічності та захисника ентонаціональних цінностей українців. Національна революція середини XVII ст., виникнення козацько-гетьманської держави – *початок другого етапу націотворення в Україні.*

Завершення процесу формування національної території, визначення українських історико-географічних та етнографічних регіонів.

Складні процеси становлення українського етносу та нації в XIX ст.

Етнодемографічний розвиток України в XX ст.

Складність і трагізм демографічного розвитку України в XX ст. як наслідок політики іноземних держав, у межах яких перебував український етнос та подій загальноєвропейського та світового масштабу. Революції та війни, масові переселення, еміграції, депортациї, терор та голодомори – фактори, що суттєво вплинули на демографічну ситуацію в Україні та розвиток українського етносу.

Сучасний стан українського етносу та нації.

2. Український національно-визвольний рух, його мета та завдання. Основні етапи українського національно-визвольного руху.

Рішучий опір Галицько-Волинського князівства монгол-татарській Золотій Орді. Данило Галицький - організатор визвольної боротьби з монголо-татарами.

Боротьба українського народу за політичну самостійність з Литвою та Польщею.

Поразка у визвольних змаганнях. Втрата українською знаттю в середині XVI ст. ролі виразника й провідника політичних прагнень свого народу.

Міщанство – провідна сила у боротьбу за збереження української мови, освіти, культури, православної віри. Діяльності братств.

Формування нової української визвольної сили – козацтва. Козацько-селянські повстання кінця ХУІ – поч. ХУІІ ст.

Національно-визвольна революція в Україні середини XVII ст.

Причини, мета, характер, рушійні сили революції, її хронологічні рамки. Повстання під проводом Б.Хмельницького як складова революції, її апогей.

Смерть Б.Хмельницького. Руїна. Невдача намагань І. Виговського, Ю.Хмельницького, П.Дорошенка зберегти державу і територіальну єдність. Причини поразки революції та її уроки. Історичне значення революції.

Національно-визвольна і антифеодальна боротьба на Правобережній Україні.

Протипольське повстання на чолі з полковником Семеном Палієм. Гайдамацький рух у другому десятилітті XVIII ст. Козацько-селянське повстання „Коліївщина” 1768 р.

Антифеодальний і національно-визвольний рух у Галичині, на Закарпатті та Буковині. Опришки. Повстання на чолі з О.Довбушем (1738–1745 pp.).

Особливості українського національно-визвольного руху в XIX ст. – на поч.. XX ст.

Роль і значення Наддніпрянщини і Галичини в українському національному відродженні XIX ст. Вплив ідей Т.Шевченка, М.Драгоманова, М.Міхновського на розвиток українського національного руху;

Загальноросійські суспільні та політичні рухи в Україні. Масони. Декабристи. Народники. Соціал-демократи.

Українські суспільні рухи, політичні організації і партії XIX – поч. ХХ ст. в контексті національно визвольної боротьби українського народу.

Кирило-Мефодіївське братство, Громадівський Рух, Руська трійця, Головна Руська Рада, Братство Тарасівців

Українські політичні партії на межі XIX–XX ст., їх програми та діяльність.

Здобутки і втрати українського національного руху з 1900 р. до 1917 р.

Український національно-визвольний рух в XX ст. – на поч. XXI ст.

Основні здобутки руху в демократичній революції 1905-1907 pp. Втрати українського національно-визвольного руху у зв'язку з Першою світовою війною.

Національно-демократична революція в Україні 1917–1920 рр. Причини революції та її особливості. Причини поразки та історичне значення.

Особливості український національно-визвольний рух в XX - ХХІ ст.

Визвольна діяльність українців у 20–30-ті рр. Створення Організації Українських націоналістів (ОУН).

Німецько-фашистський окупаційний режим в Україні, його сутність та наслідки. Рух опору окупаційному режиму в роки Другої світової війни: радянські партизани, партійно-комсомольське підпілля, молодіжні підпільні організації ОУН – УПА.

Бойові та трудові подвиги українського населення в роки війни. Внесок України у перемогу над фашизмом.

Національно-визвольна боротьба в 40–50 рр.

Дисидентський рух середини 1950–початку 1980-х рр.

Український національно-визвольний рух кінця 80–поч. 90-х рр. Народний Рух України. Відновлення незалежності України.

«Революція на асфальті», «Помаранчева революція» та «Революція гідності» - сутність та наслідки

3. Основні етапи та закономірності українського державотворення.

Княжий період українського державотворення.

Державотворча діяльність прийшлих народів . Державні утворення кіммерійців, скіфів, сарматів, греків, готів, гунів та іших народів, їх тип, характеристика та вплив на державотворчу діяльність місцевого населення.

Перші державні утворення слов'ян. Державний союз слов'янських племен – антів. Союзи племен. Полянський союз «Руська земля».

Праукраїнська держава – Київська Русь. Основні етапи її формування. Періодизація історичного розвитку Київської Русі. Характеристика державності Київської Русі. Причини занепаду та ліквідації Київської держави, її історичне значення.

Галицько-Волинська держава. Особливості політичного, соціально-економічного та культурного розвитку Галицького та Волинського князівств. Особливості внутрішньої та зовнішньої політики Данила Галицького. Причини занепаду та ліквідації Галицько-Волинської держави, її історичне значення.

Латентна державність України в складі Великого Литовського князівства.

Державотворчі процеси в період Козаччини.

Запорізька Січ - козацька республіка, модель козацької державності. Козацькі державні утворення Військо Запорозьке та Гетьманщина. Березневі статті Б.Хмельницького. Гетьманські статті – Конституційні акти козацької державності.

Конституція П.Орлика.

Наступ Російського царизму на українську державність. .Антиукраїнські заходи Петра I та Катерини II. Ліквідація Української козацької державності в кінці ХVІІІ ст..

Державотворчі процеси в Україні XIX – XX та напоч. ХХІ ст.

Українське державотворення в період національного відродження XIX ст. і Української революції 1917–1920-х років. Відродження ідеї українського національного самовизначення.

Сутність владних структур, що утворилися під час Національної революції 1917 – 1921 рр. УНР з Центральною Радою, Гетьманат П.Скоропадського, УНР з Директорією, ЗУНР. Більшовицька Радянська Україна.

Радянська Україна. Карпатська Україна.

Державотворча діяльність ОУН. Українське Державне правління.

Український Державний центр – українська державність в екзилі: його створення та діяльність.

Новітня Українська Держава. Проголошення державного суверенітету та незалежності України. Грудневий референдум 1991 р. Запровадження основних символів державності України. Особливості розвитку державності на сучасному етапі. Помаранчева революція 2004 р. та Революція Гідності 2014 р., їх вплив на сучасні державотворчі процеси в Україні. Зовнішньополітична діяльність в умовах незалежності. Україна в умовах гібридної війни.

Література для підготовки:

1. History of Ukrainian Statehood and Culture – Історія української державності та культури: конспект лекцій для студентів будівельних ВНЗ / Є.В. Перегуда та ін. – Київ–Тернопіль: «Карт-Бланш», 2016. – 168 с.
2. Грицак Ярослав. Що залишилося після Помаранчової революції? – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 31 с.
3. Державна символіка України. – Навч. посібник. – К.: КНУБА; „Довіра”, 2004. – 156 с.
4. Залізняк Л. Первісна історія України: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1999. – 263 с.
5. Залізняк Л. Л. Від склавинів до української нації. – К.: Бібліотека українця, 2004. – 256 с.
6. Історія України : Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Видання 5-те, виправлене, доповнене / О. Д. Бойко. – К. : Академвидав, 2014. – 720 с.

7. *Історія України. ХХ – початку ХXI століття: Навч. посібник /За заг. ред. В.А.Смолія.* – К.: Знання, 2004. – 582 с.
8. *Касьянов Г. Ідеологія ОУН: історико-ретроспективний аналіз // УДЖ.* – 2004. – № 1.
9. *Квіт С. Помаранчева революція як комутаційна проблема // Визвольний шлях.* – 2005. – № 3.
10. *Конституція України: Прийняття на п'ятий сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.* – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
11. *Кульчицький С.В. Центральна Рада. Утворення УНР // УДЖ.* – 1992. – № 5,6.
12. *Моця О. П. Самоідентифікація східних слов'ян у часи Русі / О. П. Моця // УДЖ.* – 2015. – № 1. – С. 4–10.
13. *Панібудьласка В.Ф., Деревінський В.Ф., Тороп А.В. та ін. Історія України: Навчальний посібник.* – К.: КНУБА, 2010. – 140 с.
14. *Плохій С. Брама Європи / Сергій Плохій: пер. З англ. Романа Клочка.* – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 496 с.
15. *Савчук Б. Українська етнологія.* – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2004. – 559 с.
16. *Самостійна Україна / Збірник програм українських політичних партій початку ХХ ст.* – Тернопіль, 1991. – 82 с.
17. *Світлична В.В. Історія України. Навчальний посібник для студентів неісторичних спеціальностей вищих закладів освіти. Видання 3-те* – К.: Каравела; Львів: Новий світ-2000, Магнолія плюс, 2003. – 308 с.
18. *Сергієнко Г.Я. Кирило-Мефодіївське товариство: утвердження ідеї національного відродження України в слов'янському світі // УДЖ.* – 1996. – № 1.
19. *Смолій В. А., Степанков В. С Українська національна революція XVII ст. (1648 – 1676 pp.).* – К.: Альтернативи, 1999. – 107 с.
20. *Смолій В.А., Ричка В.М. Угоди гетьманського уряду України з Московською державою (1654–1764 pp.) // УДЖ.* – 1993. – № 4/6.
21. *Сушко О. Вплив помаранчової революції на міжнародні відносини // Визвольний шлях.* – 2005. – № 3.
22. *Українське козацтво: Мала енциклопедія.* – К: Генеза; Запоріжжя: Прем'єр, 2002. – 568 с.
23. *Українські політичні партії ХІХ – початку ХХ ст. / Програмові і довідкові матеріали / Упоряд. В.Ф.Шевченко та ін.* – К.: Фенікс, 1993. – 336 с.

14. Інформаційні ресурси

1. <http://library.knuba.edu.ua/>
2. www.history.org.ua/index.php
3. <http://litopys.org.ua/coss1/shch02.htm>